

Güney Afrika-İsrail Davası Süreci ve Uluslararası Adaletin Sınavı

Av. Abdülkadir TOK, 14 Temmuz 2025

Güney Afrika'nın İsrail'e karşı açtığı dava, Uluslararası Adalet Divanı nezdinde soykırım yasağının uygulanabilirliğini ve uluslararası hukukun etkinliğini test etmektedir. Divan'ın ihtiyati tedbir kararları, hukuki bağlayıcılık taşısa da, uygulanmaları büyük ölçüde devletlerin siyasi iradesine bağlıdır. Bu süreç, küresel vicdanı ve normatif düzeni şekillendirmektedir.

Güney Afrika'nın Başvurusunun İçeriği ve Hukuki Dayanakları

2024 yılında Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) önüne gelen Güney Afrika Cumhuriyeti v. İsrail davası, yalnızca taraf devletler arasındaki hukuki bir ihtilaf olmanın ötesine geçerek, uluslararası hukukun bağlayıcılığı, yargısal etkinliği ve küresel adalet beklentisi bakımından tarihî bir dönüm noktası hâline gelmiştir. Güney Afrika'nın, İsrail'in Gazze Şeridi'nde gerçekleştirdiği askerî operasyonların 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'ni ihlal ettiği iddiasıyla başvuruda bulunması, uluslararası hukukun en ağır normlarından biri olan jus cogens düzeyindeki soykırım yasağının yargı yoluyla gündeme taşınmasını sağlamıştır. Divan'ın 26 Ocak 2024 tarihinde aldığı ihtiyati tedbir kararı ve 24 Mayıs 2024'te aldığı ek tedbirler, UAD'nin hem hukuki hem de siyasi düzlemde etkinliğini ve sınırlılıklarını yeniden tartışmaya açmıştır. Bu kararlar, Divan'ın yalnızca bir "hakem" değil, aynı zamanda insan hakları rejiminin koruyucu bir taşıyıcısı olup olamayacağı sorusunu da gündeme getirmiştir.

Dava süreci, taraf devletler dışındaki çok sayıda ülkenin de müdahil beyanlarla sürece katılmasıyla daha da uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Özellikle Türkiye, İran, Ürdün, Çin ve Güney Afrika dışındaki pek çok ülkenin UAD'ye yazılı ya da sözlü beyanda bulunması, davanın yalnızca hukukî bir mesele değil, aynı zamanda uluslararası siyasetin ve vicdanın ortak konusu hâline geldiğini göstermektedir. Türkiye'nin Mart 2024'te Divan'a yaptığı sözlü beyanında, İsrail'in eylemlerinin yalnızca insan hakları bağlamında değil, doğrudan soykırım yasağı çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmış; Divan'ın yetkisini dar yorumlamaması çağrısında bulunulmuştur. Bu çalışma, söz konusu yargılama sürecini ve verilen ihtiyati tedbir kararlarını hem hukuki hem de siyasi bağlamda değerlendirmeyi, UAD'nin normatif gücünü ve fiilî sınırlılıklarını tartışmayı amaçlamaktadır.

UAD'nin Davadaki Rolü, Yargı Yetkisi ve Prosedürü

Uluslararası Adalet Divanı (UAD), Birleşmiş Milletler'in ana yargı organı olarak devletler arasındaki uyuşmazlıklarda bağlayıcı karar verme yetkisine sahiptir. Bu yetkinin işletilebilmesi için genel kural olarak, taraf devletlerin Divan'ın yargılamasını açık ya da zımni biçimde kabul etmesi gerekir. Ancak 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme'nin 9. maddesi, taraf devletler arasındaki uyuşmazlıkların doğrudan UAD'ye taşınabileceğini düzenleyerek bu rıza şartına özel bir istisna getirmektedir. Hem Güney Afrika hem de İsrail sözleşmeye taraf olduğu için Divan, ek bir yetki beyanına ihtiyaç duymaksızın yargı sürecini başlatabilmiştir (ICJ, 2024a).

Yargılama prosedürü kapsamında ilk adım, esas davadan önce ihtiyati tedbir taleplerinin değerlendirilmesidir. Güney Afrika'nın başvurusu üzerine Divan, 11–12 Ocak 2024 tarihlerinde kamuya açık duruşmalar gerçekleştirmiş ve 26 Ocak'ta altı maddelik ihtiyati tedbir kararını açıklamıştır. Bu karar, UAD'nin yalnızca taraflar arasındaki teknik bir hukuk uyuşmazlığını çözmekle yetinmediğini, aynı zamanda uluslararası toplumun vicdanını temsil eden ve evrensel normları görünür kılan bir kurum hâline geldiğini göstermektedir.

Nitekim bu kararın ardından Türkiye, Kolombiya ve Çad gibi ülkelerin İsrail'le ilişkilerini askıya alması, İspanya, İrlanda ve Norveç'in Filistin'i tanıma kararı alması gibi gelişmeler, UAD kararlarının siyasi etkisinin yalnızca taraf devletlerle sınırlı kalmadığını, daha geniş diplomatik sonuçlar doğurabildiğini ortaya koymuştur ("Spain, Ireland and", 2024). Ayrıca Türkiye'nin Mart 2024'teki sözlü beyanı ile Divan'a sunduğu katkı, yalnızca bölgesel değil, küresel düzeyde normatif etki yaratmayı amaçlayan bir dış politika yönelimi olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte, UAD'nin aldığı kararların uygulanma biçimi, mahkemenin yargı yetkisinden ziyade devletlerin siyasi iradesi tarafından belirlenmektedir. Divan'ın ihtiyati tedbir kararları doğrudan bağlayıcı olsa da bu kararların uygulanmasını denetleyecek bir yaptırım mekanizması bulunmamaktadır. Bu durum, Divan'ın etkisini büyük ölçüde ahlaki ve normatif alanda bırakmakta; pratik etki gücünü ise sınırlamaktadır. Dolayısıyla UAD'nin davadaki rolü, çift yönlü bir yapı arz etmektedir: Bir yandan, uluslararası hukukun meşru temsilcisi ve koruyucusu olarak normatif ağırlığı yüksektir; diğer yandan, bu normların uygulanabilirliğini sağlayacak yapısal güce sahip olmaması nedeniyle, Divan kararlarının pratik etkisi, çoğu zaman uluslararası siyasetin rüzgârına teslim olmaktadır. Bu ikilik, UAD'yi aynı anda hem küresel hukuk düzeninin kurumsal taşıyıcısı, hem de sınırlı etki alanına sahip bir aktör hâline getirmektedir.

UAD Tarafından Alınan İhtiyati Tedbir Kararları ve Bu Kararların Detaylı Analizi

Uluslararası Adalet Divanı, Güney Afrika'nın 29 Aralık 2023 tarihinde yaptığı başvuruya ilişkin ilk kararını 26 Ocak 2024 tarihinde açıklamıştır. Dava henüz esasına girilmeden verilen bu karar, UAD'nin yalnızca geçici koruma sağlamakla kalmadığını, aynı zamanda ilk bakışta davanın ciddiyetini ve hukuki dayanağını kabul ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Divan, ilk olarak davaya yargı yetkisi yönünden "prima facie" sahip olduğuna karar vermiş ve bu karar, esasa girilmesi için güçlü bir ön sinyal niteliği taşımıştır.

Güney Afrika, ihtiyati tedbir talebinde İsrail'in Gazze'ye yönelik askerî operasyonlarını derhal durdurmasını istemiştir. Ancak UAD, bu kapsamlı talebi aynen kabul etmeyerek, kararını soykırım riskiyle doğrudan bağlantılı operasyonların durdurulması yönünde şekillendirmiştir. Divan, 1948 tarihli Soykırım Sözleşmesi'nin II. ve III. maddelerinde yer alan yükümlülüklerin ihlal edilmesi ihtimalinin yüksek olduğunu belirterek, İsrail'in sivillere karşı öldürme, ciddi fiziksel veya ruhsal zarar verme ve yaşam koşullarını yaşanmaz hâle getirme gibi fiillerden uzak durması gerektiğini vurgulamıştır (ICJ, 2024a, para. 54). Ayrıca, İsrail'in ordusu üzerindeki kontrol yükümlülüğüne işaret eden Divan, bu tür eylemlerin önlenmesini istemiş; soykırım çağrısı yapan kişilere karşı etkili önlemler alınması, delillerin korunması ve alınan tüm tedbirlerin bir ay içinde Divan'a raporlanmasını zorunlu kılmıştır.

Gazze'deki insani durumun hızlı biçimde kötüleşmesi üzerine Güney Afrika, 2024 yılı içerisinde iki ek başvuruda daha bulunmuştur. Bunun üzerine Divan, 28 Mart 2024'te aldığı kararla, Gazze'ye insani yardım ulaştırılmasını kolaylaştıracak tedbirleri gündeme getirmiştir. Özellikle kara geçişlerinin açık tutulması, yardım akışının kesintiye uğramaması ve sivil nüfusun temel yaşam koşullarına erişiminin engellenmemesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak Güney Afrika'nın her başvuruda tekrar dile getirdiği askerî operasyonların tamamen durdurulması talebi, Divan tarafından bu kez de karşılık bulmamıştır. Bu, Divan'ın hem kendi yetki sınırlarını koruma refleksini hem de çatışmanın doğrudan tarafı olan devletlerin siyasi manevra alanını gözettiğini göstermektedir.

Her ne kadar Divan'ın aldığı tedbir kararları hukuken bağlayıcı nitelikte olsa da kararların sahada uygulanmasına ilişkin ciddi zorluklar yaşanmıştır. İsrail, 2024 Şubat ayında sunduğu raporla alınan önlemlerin uygulandığını iddia etse de, bu rapor başta İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) olmak üzere birçok uluslararası kuruluş tarafından yetersiz bulunmuştur (HRW, 2024). Ayrıca Refah'a yönelik saldırıların sürmesi, UAD kararlarının etkili uygulanmasının büyük ölçüde devletlerin iradesine bağlı olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Bununla birlikte, UAD kararlarının yalnızca hukuki değil, siyasi ve diplomatik sonuçlar doğurduğu da

gözlendi. Türkiye, Kolombiya, Ürdün gibi ülkeler İsrail’le diplomatik ilişkileri gözden geçirme kararı alırken; İspanya, İrlanda ve Norveç gibi Avrupa devletleri Filistin’i tanıma yönünde adım atmıştır. Bu durum, Divan’ın kararlarının salt bir “yargı metni” olmanın ötesinde, uluslararası toplumun siyasi reflekslerini de tetikleyebilecek normatif güce sahip olduğunu göstermektedir. Ancak aynı zamanda, bu kararlara rağmen saldırıların devam etmesi ve sivil can kayıplarının artması, Divan’ın pratik etki gücünün sınırlı olduğunu da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, UAD kararları bu dava özelinde hem bir meşruiyet çerçevesi oluşturmuş hem de uluslararası hukukun uygulama alanındaki yapısal zayıflıklarını gözler önüne sermiştir.

Kararların Bağlayıcılığı ve Uygulamasındaki Zorluklar

Uluslararası Adalet Divanı tarafından verilen ihtiyati tedbir kararları, Divan Statüsü’nün 41. maddesi uyarınca hukuken bağlayıcı niteliktedir. Bu kararlar, yalnızca tavsiye niteliğinde görüşler değil; taraf devletler için doğrudan hukuki yükümlülük doğuran ve yerine getirilmesi zorunlu hükümlerdir. Nitekim Divan, 2001 tarihli LaGrand kararında bu hususu açıkça ortaya koymuş; ihtiyati tedbir kararlarının "devletlerin uymakla yükümlü olduğu bağlayıcı yargı tasarrufları" olduğunu belirtmiştir (ICJ, 2001, para. 109). Bu çerçevede, İsrail’in 26 Ocak ve 24 Mayıs 2024 tarihli kararları uygulama yükümlülüğü, sadece Divan nezdindeki sorumluluğu değil, genel uluslararası hukukun bağlayıcı normlarını da kapsamaktadır.

Bununla birlikte, bu hukuki bağlayıcılığın sahada karşılık bulması çoğu zaman ciddi uygulama sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. UAD’nin kararlarını yerine getirilmesini sağlayacak doğrudan bir yaptırım mekanizması bulunmamaktadır. Divan’ın nihai gücü, kararların devletlerce içselleştirilmesine ve uluslararası toplumun siyasi iradesine bağlıdır. Bu noktada Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin rolü kritik olmakla birlikte, veto yetkisi nedeniyle çoğu zaman kararların icrası sekteye uğramaktadır. Özellikle Konsey’in daimî üyelerinden birinin, ihlali gerçekleştiren devleti siyasi olarak koruması durumunda, uluslararası yargının fiilî etkisizliği kaçınılmaz hâle gelmektedir. Bu yalnızca Gazze özelinde değil; benzer tüm küresel krizlerde hukukun yaptırım gücünü zayıflatan yapısal bir sistem sorunudur. Bu bağlamda, İsrail’in Divan’a sunduğu raporlar hukuken yetersiz bulunmuş; başta İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) olmak üzere çok sayıda uluslararası sivil toplum kuruluşu tarafından gerçekçi ve uygulamaya yönelik olmayan ifadeler içerdiği yönünde eleştirilmiştir (HRW, 2024). Refah başta olmak üzere sahadaki askerî operasyonların kesintisiz sürmesi, Divan kararlarının bağlayıcılığı ile fiilî sonuç doğurma kapasitesi arasındaki boşluğu bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Ancak tüm bu sınırlılıklara rağmen, Divan kararlarının yalnızca hukuki değil, aynı zamanda ahlaki ve normatif düzeyde etkili olduğu da açıktır. İsrail’e karşı diplomatik tepkilerin artması, bazı devletlerin ilişkileri askıya alması, Filistin’i tanımaya yönelik adımlar atılması ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) nezdinde soruşturma başvuruları yapılması, UAD kararlarının siyasi meşruiyet üreten metinler olduğunu göstermektedir. Bu meşruiyet, Divan’ın kararlarının hukuki bağlayıcılığının ötesinde, uluslararası vicdanı temsil eden sembolik gücünden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla UAD’nin bağlayıcılığı, yalnızca pozitif hukuk düzleminde değil; aynı zamanda uluslararası toplumun hukuka olan inancını ve adalet arayışını yansıtan meşruiyet katmanları aracılığıyla kendini göstermektedir. Etkinliğin sınırlılığına rağmen, bu kararlar uluslararası hukuk düzeninin temelini oluşturan değerlerin yaşatılması bakımından vazgeçilmezdir.

Davanın Uluslararası Hukuk ve Siyaset Boyutundaki Önemi ile Süreçteki Gelişmeler

Güney Afrika’nın İsrail’e karşı 29 Aralık 2023’te açtığı soykırım davası, yalnızca bir yargılama süreci değil, aynı zamanda uluslararası hukukun işleyişine yönelik yapısal ve normatif bir müdahale niteliği taşımaktadır. Bu dava, devletlerin erga omnes yükümlülükler çerçevesinde birbirlerine karşı dava açabileceğini somutlaştırarak, evrensel değerlerin kolektif korunmasına dayalı yargı pratiğini güçlendirmiştir (ICJ, 2020). Bu yönüyle dava, uluslararası ceza adaletine dair içtihat üretiminin ötesine geçip, hukukun küresel meşruiyetinin yeniden inşasında rol üstlenmiştir. Özellikle Güney Afrika’nın, güçlü devletlerden biri olan İsrail’e karşı bu adımı atması; uluslararası toplumda “diplomatik dokunulmazlık” algısının yargısal düzeyde sorgulanmasına olanak tanımıştır. Böylece dava, yalnızca Gazze’deki olaylara hukuki bir nitelik kazandırmakla kalmamış; aynı zamanda cezasızlık kültürüne karşı küresel düzeyde kolektif bir yanıt olarak da değerlendirilmiştir (Megret, 2024).

Bu yargılama süreci ilerledikçe yalnızca taraf devletler değil; küresel kamuoyu, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum aktörleri nezdinde de dikkat çekici bir farkındalık gelişmiştir. Özellikle Türkiye, İran, Ürdün gibi bölgesel aktörlerin yanı sıra Çin, Singapur ve Sudan gibi farklı kıtalardan gelen devletlerin Divan’a sunduğu müdahil devlet beyanları, davaya çok taraflı bir hukuki ve diplomatik derinlik kazandırmıştır. Türkiye tarafından Mart 2024’te yapılan sözlü açıklamalarda, İsrail’in Gazze’deki eylemlerinin uluslararası insancıl hukuka aykırı olduğu vurgulanmış; bu eylemlerin 1948 Soykırım Sözleşmesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açık biçimde belirtilmiştir. Türkiye, söz konusu açıklamasında “devletlerin insan hakları ihlalleri karşısında sessiz kalmaması gerektiğini” ifade ederek, UAD önünde yürütülen sürecin meşruiyetini hem hukuki hem ahlaki düzeyde desteklediğini göstermiştir.

Bu noktada önemle belirtmelidir ki, Türkiye'nin Divan nezdindeki müdahilliği, teknik anlamda “davaya taraf olma” şeklinde değil, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü’nün 63. maddesi kapsamında Sözleşme’ye taraf üçüncü devlet sıfatıyla yapılan beyan şeklinde gerçekleşmiştir. Yani Türkiye, davanın esas tarafı olmamakla birlikte, Soykırım Sözleşmesi’nin yorumu ve uygulanması konularında görüş bildirme hakkını kullanarak sürece dahil olmuştur. Bu durum hem hukuki statü hem de siyasi etki bakımından önemli bir ayrımı beraberinde getirmektedir: Türkiye, davaya taraf olmadan süreci izleyen ve katkı sunan bir aktör olarak, özellikle bölgesel hukuk politikası üretimi ve uluslararası vicdana hitap etme çabası açısından önemli bir pozisyon üstlenmiştir.

Müdahil devletlerin birçoğu yalnızca teknik hukuki argümanlar sunmakla kalmamış; aynı zamanda Divan’ın meşruiyetini pekiştirecek normatif çerçeveler ortaya koyarak, soykırım yasağı gibi jus cogens düzeyindeki kuralların güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Bu çok yönlü katılım, UAD’nin yalnızca taraflar arası bir uyuşmazlık çözüm yeri değil; küresel kolektif vicdanı temsil eden bir forum olduğunu daha da görünür kılmıştır. Öte yandan, sivil toplum örgütleri, insan hakları kuruluşları ve uluslararası medya, Gazze’deki durumu sıklıkla “soykırım”, “etnik temizlik” ve “toplu cezalandırma” gibi terimlerle tanımlamış; böylece hukukun yalnızca yaptırım gücü değil, aynı zamanda kamu vicdanını şekillendirme yetisi de tekrar vurgulanmıştır. Son olarak, UAD’nin 24 Mayıs 2024 tarihinde verdiği ikinci ihtiyati tedbir kararı, Divan’ın yalnızca geçmişe yönelik ihlalleri yargılayan bir yapıdan ibaret olmadığını; aynı zamanda süregelen insan hakları risklerine karşı aşamalı ve koruyucu müdahalelerde bulunan dinamik bir aktör hâline geldiğini göstermektedir. Bu kararlar, Divan’ın uluslararası hukuk sistemindeki yerini sadece yargılama otoritesi olarak değil; normatif yön verici bir kurum olarak da yeniden tanımlamaktadır.

Davanın Etkisi ve Caydırıcılığı Üzerine Değerlendirme

Güney Afrika’nın İsrail’e karşı açtığı dava, yalnızca bir yargı süreci değil; aynı zamanda uluslararası cezasızlık düzenine karşı yöneltilmiş güçlü bir hukuki ve ahlaki meydan okuma niteliği taşımaktadır.

Divan’ın 26 Ocak ve 24 Mayıs 2024 tarihli ihtiyati tedbir kararlarına rağmen, İsrail’in Refah başta olmak üzere Gazze genelindeki askerî operasyonlarını sürdürmesi, kararların doğrudan caydırıcı bir etki yaratamadığını göstermektedir (ICJ, 2024’a; 2024b). Bu durum, uluslararası hukukun bağlayıcı normlarının etkili yaptırım mekanizmalarıyla desteklenmediği takdirde sahada karşılık bulmakta zorlandığını ortaya koymaktadır (Megret, 2024). Divan kararlarının

uygulanması, hâlâ büyük ölçüde siyasi iradeye, özellikle de BM Güvenlik Konseyi gibi kurumların etkinliğine bağlıdır. Bununla birlikte, davanın meşruiyet üretme kapasitesi göz ardı edilemeyecek düzeydedir. Filistin meselesinin “insani kriz” ya da “orantısız güç kullanımı” çerçevesinden çıkarılarak, soykırım yasağı gibi en üst normlar düzeyinde ele alınması, hem uluslararası söylemi dönüştürmüş hem de diplomatik düzlemde yeni reflekslerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. İsrail’in eylemleri artık yalnızca politik ya da güvenlik perspektifinden değil, soykırım kastı iddiası temelinde tartışılmakta; bu durum İsrail’in uluslararası konumuna ilişkin ciddi sorular doğurmaktadır.

UAD nezdinde yürüyen süreç, birçok devletin politik tutumunu etkilemiş; bazı devletler İsrail ile ilişkilerini askıya alırken, bazıları da Filistin’i resmî olarak tanımıştır. Öte yandan, Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) önünde açılan soruşturmalar ve yeni başvurular, bu yargılamanın çok katmanlı bir hukuki atmosfer yarattığını göstermektedir. Bu yönüyle dava, yalnızca İsrail’in sorumluluğunu tartışmaya açmakla kalmamış, gelecekte benzer ihlalleri planlayan aktörler için de bir tür “önleyici hesap sorulabilirlik” zemini yaratmıştır. Ancak bu caydırıcılığın sürdürülebilir olması, yalnızca Divan kararlarının varlığıyla değil, bu kararların arkasında duracak kararlı ve bütüncül bir uluslararası siyasi irade ile mümkündür. Hukuki metinlerin caydırıcılık gücü, onları uygulayacak aktörlerin iradesi ve bu iradenin kurumsal zemine oturmasıyla anlam kazanır. Dolayısıyla bu dava, sonuçlanmış bir yargılama olmaktan ziyade, uluslararası hukukun etkinliğini yeniden tanımlayan, adaletin kurumsallaşma sürecine işaret eden bir başlangıç noktası olarak değerlendirilmelidir.

Kaynakça

Ireland, Norway and Spain recognised Palestine. What has that changed? (2024, May 28). *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2024/5/28/ireland-norway-and-spain-recognised-palestine-what-has-that-changed> adresinden erişildi.

İspanya, Norveç ve İrlanda Filistin devletini resmen tanıdı. (2024, May 28). *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ispanya-norvec-ve-irlanda-filistin-devletini-resmen-tanidi/3232868> adresinden erişildi.

Human Rights Watch (HRW). (2024, February 26). Israel Not Complying with World Court Order in Genocide Case.

<https://www.hrw.org/news/2024/02/26/israel-not-complying-world-court-order-genocide-case> adresinden erişildi.

International Court of Justice (ICJ). (2024a). Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (South Africa v. Israel), Order of 26 January 2024. <https://www.icj-cij.org/case/192/provisional-measures> adresinden erişildi.

International Court of Justice (ICJ). (2024b). Order on Additional Provisional Measures of 24 May 2024: South Africa v. Israel.

<https://www.icj-cij.org/case/192> adresinden erişildi.

International Court of Justice (ICJ). (2020). Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Gambia v. Myanmar), Order of 23 January 2020. <https://www.icj-cij.org/en/case/178> adresinden erişildi.

Megret, F. (2024). International Justice and the Limits of Enforcement: The ICJ's Genocide Orders. *Journal of Genocide Research*, 26(2), 115–131.

<https://doi.org/10.1080/14623528.2024.0000> adresinden erişildi.

United Nations. (1945). Charter of the United Nations, Article 94(2). <https://www.un.org/en/about-us/un-charter> adresinden erişildi.

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UN OCHA). (2024, May 28). Gaza Situation Report #87.

<https://www.unocha.org/publications/report/gaza-strip/gaza-strip-flash-update-87-28-may-2024> adresinden erişildi.